

Skellefteå. Nya kyrkan från flygplan.
Bild C 00816 Flygfoto över Skellefteå stadskyrka, St Olofs.

Byggnadshistorik

Kyrkan är uppförd i 20-talsklassicistisk stil 1925–1927 efter ritningar av arkitekterna Knut Nordenskjöld och G A Falk, Stockholm. Byggmästare var J. A. Johansson, Bureå. Kyrkan följer delvis det traditionella mönstret med ingång i väster, långhus och kor i kyrkans längdriktning i öster. Tornets placering på långsidan i sydväst samt sakristians snedställda placering i vinkel mellan nordöstra korsarmen och koret, är uttryck för arkitekt Knut Nordenskjölds fria tolkning av barocken. De barocka stildragen märks främst på korsarmarnas svängda gavlar, västportalens bildhuggeriarbeten, de stickbågade fönstren, strävpelarnas svängda avslutningar samt tornavslutningens gestaltning. Nationalromantiska drag, märks främst på materialvalet, med sockel av tuktad sten och bildhuggeriarbeten av svart granit. Vissa klassicistiska drag finns, bl a de runda nischerna på korgaveln och på korsarmarna samt rundfönsterna i sydväst och nordost. Skulpturerna vid västra portalen, kan närmast betraktas som enskilda konstverk, föreställande Ansgar, Martin Luther, Olaus Petri och J. O. Wallin, huggna efter gipsmodeller av konstnären Carl Fagerberg, Stockholm. All fast inredning är ritad av kyrkans arkitekt Knut Nordenskjöld. Predikstol och bänkar tillverkades av G. D. Åsells snickerifabrik, Skellefteå. Altarskåpets (triptykens) motiv målades av Gunnar Torhamn och glasmålningarna i doprummet skapades av Yngve Lundström. Båda dessa konstnärer hade ett intimt samarbete med Nordenskjöld i många kyrkor. Glasmålningen i tornkammaren samt måleriet på baksidan av altarskåpet skapades av konstnären Torsten Nordberg, 1942 och 1945. Knut Nordenskjöld ritade också all lös inredning i kyrkan, som triumfkrucifix, nummertavlor och armatur.

Byggnadsbeskrivning

Kyrkan är uppförd i spritputsat tegel med slätputsade fönsteromfattningar och listverk på en sockel av huggen natursten. Planen gestaltades som ett latinskt kors med ett brett rektangulärt långhus, ett smalare rektangulärt, lägre korparti i öster samt smala låga korsarmar i nordost och nordväst. En snedställd sakristia är placerad mellan nordöstra korsarmen och koret och ett högt torn finns i sydväst. Långhuset, koret, korsarmarna och sakristian täcks av sadeltak av koppar. Gavlarna på långhus och kor sticker ut något från väggen, vilket upptas av långsidornas strävpelare med svängda avslutningar mot takfoten. Korsarmarnas gavlar gestaltades i svängda barocka former och skjuter upp ovanför taknocken. Långsidorna utformades med avlånga, smala stickbågade fönster mellan strävpelarna, men med rundfönster längst i väster. Huvudportalen i väster har en omfattning av svart granit med bildhuggeriarbeten. Inskriptionstavlor, konsoler och slutstenar är även av huggen svart granit. Portalen till tornet har steninklädd omfattning och däröver är ett rundfönster placerat. En gördellist löper i höjd med taklisten runt tornet. Två smala tornluggar är placerade ovan varandra. Ljudöppningarna är breda och stickbågiga, placerade två och två på vardera sida. Tornavslutningen är gestaltad med ett kort svängt tak, balustrad, firsidig överbyggnad med fristående kolonner i hörnen, alltsammans inklätt med kopparplåt. Kolonnerna kröns av förgyllda globar och morgonstjärnor. Mellan överbyggnad och lanternin är runda urtavlor placerade, vilka omfattas av ett profilerat listverk, där över en firsidig kopparinklädd lanternin med en insvängd toppig huv, krönt av ett sirligt postament, spira och tupp.

Kulturhistorisk status

Sankt Olovs kyrka är en fin representant för den 20-tals klassicistiska sakrala arkitekturen med starkt tillbakablickande drag mot barocken och den under 1910-talet populära nationalromantiken. Den har ett viktigt läge sett ur stadsplanesynpunkt. Kyrkans yttre är välbevarad sedan byggnadstiden. Interiören är mera förändrad. Trots förändringarna känns interiören genuin då den fasta inredningen är bevarad. Till styrkan i det kulturhistoriska värdet hör att arkitekturen är genomarbetad och att både kyrkans exteriör och interiör är välbevarad. Stilmässigt har kyrkan, med sin uttalade blandstil mellan barock och nationalromantik, ingen direkt motsvarighet i länet. Kyrkorummet har vissa likheter med Kågedalens kyrka av arkitekt Kjell Westins, uppförd 1929–1930. Likheter finns angående valven och kalkstensgolven, som skapar en mycket sakral rumsverkan. Den fasta inredningen har många paralleller med övriga Nordenskjöldkyrkor, t ex i Åsele, Kåge, Norrfors och Överklinten. Speciellt bör nämnas arkitektens förkärlek till obelisker, altartavla i form av triptyk samt motiven på läktarbarriären med de upp- och nedvända obeliskerna.

Källa: Västerbottens museum/Vård- och underhållsplan för St Olofs kyrka.